

รายงาน
การจัดทำแผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น
(Local Biodiversity Strategy and Action Plan: LBSAP)
ตำบลปากทะเล อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

กุมภาพันธ์ 2569

สารบัญ

สรุปผู้บริหาร	1
o ที่มาและความสำคัญ	1
o วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผน	2
o กระบวนการจัดทำแผน	2
o ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดทำแผน	2
ตารางสรุปแผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น	3
แผนกิจกรรม	5
รายงานแผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น ตำบลปากทะเล	7
o ความเป็นมา	7
o วัตถุประสงค์	7
o กระบวนการจัดทำแผน LBSAP	7
o จำนวนผู้เข้าร่วมการประชุม	9
ผลการประชุมพัฒนาแผนจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ	9
1. บทนำ	9
2. ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ	11
3. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพ	11
4. ความเสี่ยงและความเปราะบาง	13
5. การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ	14
6. Gender (บทบาทหญิง-ชาย)	15
7. แนวทางแก้ไขปัญหา	16
8. แผนการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพระดับตำบล ปากทะเล	17
แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ตำบลปากทะเล	20
ภาคผนวก	22

สรุปผู้บริหาร

การจัดทำแผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น

(Local Biodiversity Strategy and Action Plan: LBSAP)

ตำบลปากทะเล อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ที่มาและความสำคัญ

ตำบลปากทะเล อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่ชายฝั่งที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพของจังหวัดเพชรบุรีและภูมิภาคอ่าวไทยตอนบน พื้นที่ดังกล่าวประกอบด้วยระบบนิเวศที่หลากหลาย ได้แก่ ป่าชายเลน หาดเลน นาเกลือ ทะเลชายฝั่ง และพื้นที่เกษตรรอยต่อ ซึ่งเป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติที่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่มาอย่างยาวนาน

ป่าชายเลนของตำบลปากทะเลมีพื้นที่ประมาณ 990 ไร่ ทำหน้าที่เป็นแนวป้องกันคลื่นลมตามธรรมชาติ ลดการกัดเซาะชายฝั่ง และเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำที่สำคัญของระบบนิเวศชายฝั่ง ขณะเดียวกัน หาดเลนปากทะเลยังได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นพื้นที่สำคัญของนกชายเลนอพยพ โดยมีการบันทึกชนิดนกมากกว่า 245 ชนิด รวมถึงชนิดพันธุ์ที่มีสถานะใกล้สูญพันธุ์ระดับโลก เช่น นกชายเลนปากช้อน (Spoon-billed Sandpiper) และนกทะเลขาเขียวลายจุด (Nordmann's Greenshank) นอกจากนี้ ระบบนิเวศชายฝั่งยังเป็นฐานของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยพบสัตว์น้ำเศรษฐกิจอย่างน้อย 14 ชนิด และหอยมากกว่า 20 ชนิด ซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของอาชีพประมงพื้นบ้าน การเก็บหอย และการแปรรูปอาหารทะเลของชุมชน

อย่างไรก็ตาม ระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่กำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การกัดเซาะชายฝั่ง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การใช้เครื่องมือประมงที่ไม่เหมาะสม รวมถึงปัญหาน้ำเสียจากกิจกรรมบนบก ซึ่งส่งผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนยังมีความกังวลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ในอนาคต เช่น โครงการโรงไฟฟ้า ท่าเรืออุตสาหกรรม หรือโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่ง แหล่งอาหารของสัตว์น้ำ และพื้นที่หากินของนกอพยพ

จากบริบทดังกล่าว จึงได้มีการดำเนินกระบวนการจัดทำ **แผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น (Local Biodiversity Strategy and Action Plan: LBSAP)** ของตำบลปากทะเล เพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผน

การจัดทำแผน LBSAP ของตำบลปากทะเลมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ รวมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาของตำบลในระยะยาว นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการจัดทำแผนปฏิบัติการที่สามารถนำไปสู่การอนุรักษ์ ป่าชุมชน และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มชุมชน และภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกัน อีกทั้งยังมีเป้าหมายในการพัฒนาแนวทางการสร้างรายได้จากฐานทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล

กระบวนการจัดทำแผน

การจัดทำแผน LBSAP ของตำบลปากทะเลดำเนินการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ วิถีชีวิต และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ ศักยภาพ และภัยคุกคามต่อความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่

ต่อจากนั้น ได้มีการจัดเวทีประชุมและการหารือร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ ภาคประชาสังคม และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์สถานการณ์ และร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนา โดยกระบวนการดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการสะท้อนมุมมอง ปัญหา และศักยภาพของพื้นที่อย่างรอบด้าน

ผลจากกระบวนการดังกล่าวได้นำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบลปากทะเลว่า “ตำบลปากทะเลเป็นพื้นที่นิเวศวิถีชายฝั่งที่ยั่งยืน พื้นดินป่าชายเลนและท้องทะเลให้สมบูรณ์ เป็นแหล่งอาศัยของนกอพยพและสัตว์น้ำที่สำคัญ พร้อมพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน”

ภายใต้วิสัยทัศน์ดังกล่าว ได้มีการกำหนดแนวคิดหลักของการพัฒนา ได้แก่ การอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) การสร้างเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น (Livelihood) และการเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Resilience) ควบคู่กับการให้ความสำคัญกับหลักความเป็นธรรมทางสังคมและมิติ Gender ในการบริหารจัดการทรัพยากร

ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดทำแผน

ผลจากกระบวนการจัดทำแผน LBSAP ทำให้เกิดกรอบทิศทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของตำบลปากทะเลอย่างชัดเจน โดยได้กำหนดเป้าหมายสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่ง การใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพ และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากร

ในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟู ได้มีการกำหนดกิจกรรมสำคัญ เช่น การปลูกและฟื้นฟูป่าชายเลนในพื้นที่เสื่อมโทรม การสร้างบ้านปลาและการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร รวมถึงการผลักดันแนวคิด “ป่าชายเลนเพื่อชุมชน” เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลและบริหารจัดการทรัพยากร

ในด้านการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ได้มีการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การดูนกชายเลน การช้อนดอกเกลือ และการล่องเรือแถบเลน รวมถึงการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น เกลือทะเลและอาหารทะเลแปรรูป ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนและการตลาดออนไลน์

ในด้านการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล ได้มีการส่งเสริมการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรระดับชุมชน การพัฒนาหลักสูตรด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และการสนับสนุนบทบาทของผู้หญิง เยาวชน และกลุ่มเปราะบางในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และดูแลทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากนี้ แผน LBSAP ยังได้กำหนดเครื่องมือสำคัญเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่ ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมตำบล การพัฒนาศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลปากทะเล และการพัฒนากลไกการเงินเพื่อการอนุรักษ์จากกิจกรรมท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการพิจารณาความเสี่ยงจาก **โครงการพัฒนาขนาดใหญ่** ที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ เช่น โรงไฟฟ้า หรือโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ โดยส่งเสริมให้มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้านและเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

แผนปฏิบัติการดังกล่าวจึงเป็นกรอบสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของตำบลปากทะเล ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการบริหารจัดการทรัพยากรโดยชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

ตารางสรุปแผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น

หัวข้อ	ประเด็นสำคัญ
1. บริบทพื้นที่และสถานการณ์ความหลากหลายทางชีวภาพ	ตำบลปากทะเลเป็นพื้นที่ชายฝั่งสำคัญของจังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วยระบบนิเวศหลัก ได้แก่ ป่าชายเลน หาดเลน นาเกลือ ทะเลชายฝั่ง และพื้นที่เกษตรรอยต่อ โดยมีป่าชายเลนประมาณ ไร่ ทำหน้าที่เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำและป้องกันคลื่นลมตามธรรมชาติ หาดเลนปากทะเลเป็นพื้นที่สำคัญของ นกชายเลนอพยพมากกว่า 245 ชนิด รวมถึงชนิดใกล้สูญพันธุ์

	<p>ระดับโลก เช่น นกชายเลนปากช้อน และนกทะเลขาเขียวลายจุด พื้นที่ยังเป็นฐานของอาชีพประมงพื้นบ้าน การเก็บหอย และการแปรรูปอาหารทะเล อย่างไรก็ตาม พื้นที่ยังเผชิญภัยคุกคาม เช่น การกัดเซาะชายฝั่ง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เครื่องมือประมงผิดกฎหมาย น้ำเสีย และความเสี่ยงจากโครงการขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ</p>
2. วิสัยทัศน์การพัฒนา (Vision)	<p>“ตำบลปากทะเลเป็นพื้นที่นิเวศวิถีชายฝั่งที่ยั่งยืน พื้นดินป่าชายเลนและท้องทะเลให้สมบูรณ์ เป็นแหล่งอาศัยของนกอพยพและสัตว์น้ำที่สำคัญ พร้อมพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน”</p>
3. แนวคิดหลักของแผน (Guiding Principles)	<p>Biodiversity – การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่ง</p> <p>Livelihood – การสร้างเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>Climate Resilience – การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการกัดเซาะชายฝั่ง</p>
4. มิติ Gender และกลุ่มเปราะบาง	<p>ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจชุมชน เช่น เก็บหอย แปรรูปอาหารทะเล ทำกะปิ และบริหารรายได้ครัวเรือน รวมทั้งมีการเข้าร่วมประชุมชุมชนจำนวนมาก กลุ่มที่มีความเปราะบาง ได้แก่ ครัวเรือนประมงพื้นบ้าน ผู้เก็บหอย ผู้สูงอายุ และผู้หญิงที่รับผิดชอบรายได้ครัวเรือน แผน LBSAP จึงเน้นการส่งเสริมบทบาทสตรี การสร้างอาชีพเสริม และการเข้าถึงกองทุนอย่างเป็นธรรม</p>
5. เป้าหมายการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ	<ol style="list-style-type: none"> การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ – ฟื้นฟูป่าชายเลนและเพิ่มความสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน – ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานชีวภาพและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ประมงพื้นบ้าน นาเกลือ และการแปรรูปอาหารทะเล กิจกรรมท่องเที่ยว การดูนก ช้อนดอกเกลือ ล่องเรือแถบเลน การมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล – สร้างกลไกบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกัน
6. แผนปฏิบัติการสำคัญ (Key Actions)	<p>การอนุรักษ์และฟื้นฟู</p> <ul style="list-style-type: none"> ปลูกและฟื้นฟูป่าชายเลน สร้างบ้านปลาและปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ผลักดัน “ป่าชายเลนเพื่อชุมชน”

	<p>การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน</p> <ul style="list-style-type: none"> พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ดูนก ล่องเรือแก่งเลน ช้อนดอกเกลือ) เพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน เช่น เกลือทะเล อาหารทะเลแปรรูป สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและตลาดออนไลน์ <p>การมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล</p> <ul style="list-style-type: none"> จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากร พัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ส่งเสริมบทบาทผู้หญิงและเยาวชนในการอนุรักษ์
7. เครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงาน (Implementation Tools)	<ul style="list-style-type: none"> การจัดตั้ง กองทุนสิ่งแวดล้อมตำบล เพื่อสนับสนุนกิจกรรมฟื้นฟูทรัพยากร การพัฒนา ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลปากทะเล กลไกการเงินเพื่อการอนุรักษ์ เช่น ค่าธรรมเนียมท่องเที่ยว ระบบติดตามและประเมินผลด้านทรัพยากร เศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วม การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่

แผนกิจกรรม

เป้าหมาย	กิจกรรม	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	หน่วยงานหลัก	ตัวชี้วัด
1. การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่ง	ฟื้นฟูป่าชายเลน	ฟื้นฟูป่าชายเลนในพื้นที่เสื่อมโทรม พร้อมจัดทำแนวป้องกันชายฝั่งตามธรรมชาติ	ระยะสั้น-ต่อเนื่อง	อบต.ปากทะเล / ทช. / ชุมชน	พื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้น (ไร่)
	เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ	จัดทำบ้านปลา ปล่อยพันธุ์ปลากุ้ง ปลา และฟื้นฟูแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ	ต่อเนื่อง ทุกปี	กลุ่มประมง พื้นบ้าน / อบต.	จำนวนสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น
	เฝ้าระวังภัยคุกคามทรัพยากร	เฝ้าระวังเรือร่น เครื่องมือประมงผิดกฎหมาย และติดตามปัญหาน้ำเสีย	ต่อเนื่อง	กลุ่มอนุรักษ์ / ชรบ. / ชุมชน	จำนวนเหตุการณ์ลดลง
	ผลักดัน "ป่าชายเลนเพื่อชุมชน"	จัดตั้งกลไกบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนโดยชุมชน	ระยะกลาง	อบต. / ทช.	พื้นที่ได้รับการขึ้นทะเบียน

2. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	พัฒนาเส้นทางดูนก ช้อนดอกเกลือ ล่องเรือแกลเกลน และเรียนรู้วิถีประมง	ต่อเนื่อง	ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ / ชุมชน	จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่ม
	เพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน	พัฒนาผลิตภัณฑ์เกลือทะเล อาหารทะเลแปรรูป และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	ต่อเนื่อง	กลุ่มผู้หญิง / วิสาหกิจชุมชน	รายได้ชุมชนเพิ่ม
	ส่งเสริมตลาดออนไลน์	พัฒนาช่องทางการตลาดดิจิทัลและการประชาสัมพันธ์	ระยะสั้น	กลุ่มอาชีพ / หน่วยงานพัฒนา	ยอดขายสินค้าเพิ่ม
3. การมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล	จัดตั้งคณะกรรมการบริหารทรัพยากร	ตั้งคณะกรรมการระดับชุมชนเพื่อกำหนดกติกาการใช้ทรัพยากร	ระยะสั้น	อบต. / ชุมชน	มีคณะกรรมการและกติกาชุมชน
	พัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	จัดกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ป่าชายเลน	ต่อเนื่อง	โรงเรียน / อบต. / ชุมชน	จำนวนกิจกรรมและนักเรียน
	สนับสนุนบทบาทผู้หญิงและเยาวชน	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์และการบริหารจัดการชุมชน	ต่อเนื่อง	กลุ่มผู้หญิง / เยาวชน	จำนวนผู้เข้าร่วมเพิ่ม
4. การติดตามและสนับสนุนการดำเนินงาน	จัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมตำบล	ระดมทุนจากกิจกรรมท่องเที่ยว ค่าธรรมเนียม และกิจกรรมชุมชน	ระยะกลาง	อบต. / เครือข่ายชุมชน	มีงบประมาณกิจกรรม
	ระบบติดตามและประเมินผล	ติดตามตัวชี้วัดด้านทรัพยากร เศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมของชุมชน	ต่อเนื่อง	คณะทำงาน LBSAP	รายงานประจำปี

รายงานแผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น

ตำบลปากทะเล อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี

มูลนิธิริักษ์ไทย กุมภาพันธ์ 2569

ความเป็นมา

การจัดทำแผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น (Local Biodiversity Strategic Action Plan: LBSAP) เป็นกระบวนการสำคัญในการกำหนดทิศทางการอนุรักษ์ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในระดับตำบล โดยตั้งอยู่บนฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ ความรู้ท้องถิ่น และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การดำเนินการจัดทำแผนครั้งนี้อยู่ภายใต้โครงการ BIOFIN ภายใต้กรอบความร่วมมือของ UNDP ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนากลไกทางการเงินเพื่อการอนุรักษ์ควบคู่กับการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการจัดทำแผนจึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการบูรณาการมิติทางสังคม เพศ (Gender) และการคำนึงถึงกลุ่มเปราะบาง เพื่อให้การจัดการทรัพยากรมีความเป็นธรรม ครอบคลุม และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ทั้งนี้แผน LBSAP สามารถบูรณาการเข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับกลไกการเงินเพื่อการอนุรักษ์ เช่น กองทุนสิ่งแวดล้อมตำบล เพื่อสร้างความยั่งยืนของการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ และความเสี่ยงด้านสภาพภูมิอากาศในระดับพื้นที่ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มทำงานระดับตำบลในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และจัดทำแผน LBSAP อย่างเป็นระบบ
3. เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และบูรณาการเข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่น
4. เพื่อบูรณาการมิติทางเพศ (Gender) และการคำนึงถึงกลุ่มเปราะบางในการกำหนดมาตรการและกิจกรรมภายใต้แผน
5. เพื่อเชื่อมโยงแผน LBSAP กับกลไกการเงินเพื่อการอนุรักษ์ และระบบติดตามประเมินผลที่สามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

กระบวนการจัดทำแผน LBSAP

การจัดทำแผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น (LBSAP) ดำเนินการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นลำดับขั้น โดยให้ชุมชนเป็นแกนหลัก และบูรณาการมิติสิ่งแวดล้อม สังคม เพศ และกลุ่มเปราะบาง ดังนี้

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์
<p>ขั้นตอนที่ 1: การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) คณะทำงาน เพื่อออกแบบกระบวนการและวางแผนเก็บข้อมูล</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวคิดและกรอบการจัดทำแผน LBSAP 2. เพื่อแต่งตั้งและกำหนดบทบาทของคณะทำงานระดับตำบล 3. เพื่อออกแบบกระบวนการเก็บข้อมูลชุมชนอย่างมีส่วนร่วม 4. เพื่อกำหนดเครื่องมือที่เหมาะสม เช่น แผนที่ชุมชน ปฏิทินฤดูกาล การวิเคราะห์ Gender และกลุ่มเปราะบาง
<p>ขั้นตอนที่ 2: การจัดประชุมกลุ่มในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อรวบรวมข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ 2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ความเสี่ยง และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 3. เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบาง 4. เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของข้อมูลและกระบวนการจัดทำแผน
<p>ขั้นตอนที่ 3: การประชุมจัดทำวิสัยทัศน์ (Visioning Workshop)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อกำหนดภาพอนาคตด้านความหลากหลายทางชีวภาพของตำบลในระยะ 5-10 ปี 2. เพื่อเชื่อมโยงการอนุรักษ์กับการสร้างรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ 3. เพื่อกำหนดเป้าหมายที่คำนึงถึงความเท่าเทียมทางเพศและการลดความเหลื่อมล้ำ
<p>ขั้นตอนที่ 4: การประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Planning)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการ และกิจกรรมภายใต้แผน LBSAP 2. เพื่อเชื่อมโยงแผนกับแหล่งงบประมาณและกลไกการเงินในพื้นที่ 3. เพื่อบูรณาการประเด็น Gender และกลุ่มเปราะบางในแต่ละกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าร่วมการประชุม

การประชุม	สถานที่	วันที่	ญ	ช	รวม
การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) คณะทำงาน เพื่อออกแบบกระบวนการ และวางแผนเก็บข้อมูล	เพชรบุรี	24-25/ 09/2568	11	11	22
ขั้นตอนที่ 2: การจัดประชุมกลุ่มในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม	ปากทะเล	27/09/2568	49	27	76
ขั้นตอนที่ 3: การประชุมจัดทำวิสัยทัศน์ (Visioning Workshop)	ปากทะเล	28/01/2569	19	17	36
ขั้นตอนที่ 4: การประชุมจัดทำแผนปฏิบัติ การ (Action Planning)	ปากทะเล	13/02/2569	9	9	18
รวม			88	64	152

ผลการประชุม นำไปสู่การพัฒนาแผนจัดการความหลากหลายทางชีวภาพระดับตำบลปากทะเล อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี
ดังนี้

1. บทนำ

ตำบลปากทะเล อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่ชายฝั่งราบลุ่มที่มีความลาดชันน้อยกว่า 1 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเลที่มีน้ำท่วมถึง เชื่อมต่อกันระหว่างทะเล หาดเลน ป่าชายเลน นาเกลือ และพื้นที่เกษตรกรรม ระบบนิเวศเหล่านี้ทำหน้าที่สัมพันธ์กันเป็นโครงข่ายเดียว ซึ่งเป็นฐานทรัพยากรสำคัญต่อทั้งความมั่นคงทางอาหาร รายได้ของชุมชน และความหลากหลายทางชีวภาพระดับประเทศและระดับโลก

2. ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ

ระบบนิเวศหลักของ ต.ปากทะเลประกอบด้วย

- **ป่าชายเลน** ในพื้นที่หมู่ที่ 2 จากรายงานการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ พบพันธุ์ไม้ชายเลน 10 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 2 ชนิด นก 58 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 2 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 2 ชนิด แมลง 16 ชนิด และสัตว์น้ำเศรษฐกิจ 14 ชนิด ป่าชายเลนทำหน้าที่เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน เป็นพื้นที่ดักจับตะกอน ลดแรงคลื่นลม และช่วยป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของพื้นที่ โดยเฉพาะแนวชายฝั่งหมู่ที่ 2 ที่ได้รับผลกระทบจากมรสุมและคลื่นลมแรงเป็นประจำทุกปี ป่าชายเลนจึงเปรียบเสมือน “ปราการธรรมชาติ” ที่คุ้มครองทั้งทรัพยากรและชุมชน
- **หาดเลน** เป็นพื้นที่รอยต่อบกและทะเลที่มีลักษณะเป็นดินเลนกว้างขวางเมื่อน้ำลด เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์หน้าดิน เช่น หอยแครง หอยตลับ หอยขาว และหอยชนิดต่าง ๆ มากกว่า 20 ชนิด ซึ่งเป็นทั้งแหล่งอาหารของนกชายเลนอพยพ และเป็นแหล่งรายได้ของชาวบ้านที่เก็บหอยเพื่อจำหน่าย หาดเลนของปากทะเลจึงมีความสำคัญทั้งในมิติระบบนิเวศและมิติทางเศรษฐกิจครัวเรือน
- **นาเกลือ** เป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีประวัติยาวนานควบคู่กับชุมชน พื้นที่นาเกลือในปากทะเลไม่ได้มีคุณค่าเฉพาะด้านการผลิตเกลือทะเล ดอกเกลือ หรือเกลืออุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่เปลี่ยนผ่านระหว่างน้ำเค็มและน้ำจืด ซึ่งเอื้อต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำหน้าดินและนกชายเลนจำนวนมาก ระดับความเค็มและระดับน้ำในนาแต่ละแปลงทำให้เกิดความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตตามช่วงเวลา โดยเฉพาะในช่วงฤดูนกอพยพระหว่างเดือนตุลาคมถึงมีนาคม นาเกลือจึงเป็นทั้งฐานเศรษฐกิจและฐานนิเวศที่เชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น
- **ทะเลชายฝั่ง** เป็นแหล่งสัตว์น้ำเศรษฐกิจสำคัญ เช่น ปลากะพง ปลาจุมพรวด ปลาข้าวสาร หมึก กุ้ง และปู ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวประมงพื้นบ้าน การทำประมงชายฝั่งสามารถดำเนินได้ตลอดปีโดยหมุนเวียนตามฤดูกาลของสัตว์น้ำ อย่างไรก็ตาม ความอุดมสมบูรณ์ของทะเลชายฝั่งขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของป่าชายเลนและหาดเลนซึ่งเป็นแหล่งวางไข่และอนุบาลสัตว์น้ำ หากระบบต้นทางเสื่อมโทรม ผลผลิตประมงย่อมลดลงทันที
- **นาข้าวและพื้นที่เกษตรรอยต่อ** ตั้งอยู่ในพื้นที่ตอนในของตำบล เป็นพื้นที่นาปีที่ปลูกข้าว กข.41 และใช้เวลาปลูกประมาณ 4-6 เดือน แม้จะอยู่ห่างจากทะเล แต่พื้นที่ดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุนและความเค็มของดิน ซึ่งมีผลต่อผลผลิตต่อไร่ นาข้าวจึงสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างระบบน้ำจืด-น้ำเค็ม และเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์เกษตรกรรมที่ต้องบริหารจัดการอย่างสมดุล

ความหลากหลายทางชีวภาพ

ตำบลปากทะเลได้รับการประกาศเป็นพื้นที่เครือข่ายนกอพยพลำดับที่ 121 ของ East Asian-Australasian Flyway Partnership และเป็นลำดับที่ 2 ของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 54,163 ไร่ มีการบันทึกชนิดนกถึง 245 ชนิด แบ่งเป็นนกประจำถิ่น 102 ชนิด และนกอพยพ 143 ชนิด ในจำนวนนี้มีนกที่มีความสำคัญระดับโลก เช่น

- Spoon-billed Sandpiper (นกชายเลนปากช้อน)
- Nordmann's Greenshank (นกทะเลขาเขียวลายจุด)

รวมถึงชนิดอื่น ๆ เช่น นกช่อมทะเลอกแดง นกนอตใหญ่ และนกอีโก้ยตะโพกสีน้ำตาล ความหลากหลายดังกล่าวสะท้อนถึงความสมบูรณ์ของหาดเลน นาเกลือ และป่าชายเลนที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งพักพิงและแหล่งอาหารของนกตามฤดูกาล ด้าน

สัตว์น้ำ พบสัตว์น้ำเศรษฐกิจอย่างน้อย 14 ชนิด และหอยมากกว่า 20 ชนิด ซึ่งมีความสำคัญต่อรายได้ของครัวเรือน โดยเฉพาะกลุ่มเก็บหอยในพื้นที่ชายฝั่ง

ข้อมูลจากบ้านบางอินทร์พัฒนา ระบุว่า หลังปี 2565 เมื่อมีการควบคุมการปล่อยน้ำเสียและมีการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนจากการยึดคืนพื้นที่บ่อกุ้งและนาเกลือบางส่วนกลับมาเป็นป่า ปริมาณกุ้ง หอย ปู ปลา เริ่มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เศรษฐกิจประมงของชุมชนดีขึ้น ส่งผลต่อรายได้ โอกาสทางการศึกษา และการจ้างงานในพื้นที่ ข้อค้นพบนี้สะท้อนความสัมพันธ์โดยตรงระหว่าง “การฟื้นฟูระบบนิเวศ” กับ “ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน”

3. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพ

การดำรงชีพของประชาชนตำบลปากทะเลมีความสัมพันธ์โดยตรงกับฐานทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่ง ทั้งทะเล หาดเลน ป่าชายเลน และนาเกลือ ระบบนิเวศเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ธรรมชาติ หากแต่เป็น “แหล่งทำกิน” ที่หล่อเลี้ยงครัวเรือนมาอย่างยาวนาน และเป็นรากฐานของเศรษฐกิจท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

- **ประมงพื้นบ้าน / เก็บหอย / จับปู**

อาชีพประมงเป็นอาชีพหลักของตำบลปากทะเล สามารถทำได้ตลอดทั้งปี โดยชาวประมงจะปรับเปลี่ยนชนิดสัตว์น้ำและเครื่องมือจับตามฤดูกาล เช่น การวางอวนปลา อวนกุ้ง เบ็ดราว ลอบปู และการช้อนเคยเพื่อทำกะปิ ในช่วงมรสุมเดือนกันยายน-ตุลาคม ซึ่งคลื่นลมแรง ชาวประมงจะงดออกเรือไกลฝั่ง และหันมาหากินใกล้ชายฝั่งหรือปรับไปทำงานรับจ้างแทน สัตว์น้ำเศรษฐกิจที่พบในพื้นที่ ได้แก่ ปลากะพง ปลาจุ่มพรวด ปลาข้าวสาร หมึก กุ้ง ปูทะเล ปูม้า รวมถึงหอยหลากหลายชนิด เช่น หอยแครง หอยเสียบ หอยตลับ หอยขาว และหอยลาย ซึ่งเป็นทั้งแหล่งรายได้และแหล่งอาหารของครัวเรือน

ในพื้นที่บ้านบางอินทร์พัฒนา การเก็บหอยเป็นกิจกรรมสำคัญ โดยข้อมูลปฏิทินฤดูกาลชี้ว่าช่วงเดือนพฤษภาคมถึงสิงหาคมเป็นช่วงที่มีปริมาณหอยสูงสุด (ระดับกิจกรรมสูงสุดในตาราง) ชาวบ้านจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้หญิงและผู้สูงอายุ มีบทบาทในการเก็บและแกะหอยเพื่อจำหน่ายหรือแปรรูป ทั้งนี้ ชุมชนมีความรู้ภูมิปัญญาในการสังเกตหอยแต่ละชนิดและเลือกเก็บเฉพาะขนาดที่เหมาะสม แม้ปัจจุบันจะเผชิญปัญหาการเก็บลูกหอยขนาดเล็กซึ่งกระทบต่อการฟื้นตัวในระยะยาว

- **นาเกลือ: มรดกวัฒนธรรมมากกว่า 100 ปี**

นาเกลือเป็นอาชีพดั้งเดิมของตำบลปากทะเล มีการสืบทอดมาตั้งแต่ก่อนการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล สะท้อนจากประวัติชุมชนที่ผูกพันกับการทำนาเกลือและประมงมายาวนานมากกว่าร้อยปี ฤดูกาลผลิตนาเกลือเริ่มเตรียมพื้นที่ตั้งแต่เดือนมกราคม เข้าสู่ช่วงผลิตหลักระหว่างกุมภาพันธ์ถึงมิถุนายน และหยุดในฤดูฝน ก่อนกลับมาผลิตอีกครั้งช่วงกันยายนถึงธันวาคม นาเกลือพึ่งพาสภาพอากาศสูงมาก โดยเฉพาะปริมาณฝน หากฝนตกในช่วงที่เกลือกำลังตกผลึก ผลผลิตจะเสียหายทันที ฝนหลงฤดูจึงถือเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญ

นอกจากการผลิตเกลือบริโภคและเกลืออุตสาหกรรมแล้ว ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่า เช่น ดอกเกลือ และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเกลือ ชุมชนมีการรวมกลุ่มผู้ประกอบการเกลือเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาดและเชื่อมโยงกับกิจกรรมท่องเที่ยว

- **การแปรรูปอาหารทะเล**

การแปรรูปอาหารทะเลเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงโดยตรงกับทรัพยากรประมง ได้แก่ การทำกะปิจากเคย ปลาเค็ม หมึกแห้ง และผลิตภัณฑ์จากหอย เช่น น้ำพริกหอยเสียบ หอยหมัก และหอยต้มปรุงรส

ในบ้านบางอินทร์พัฒนา กลุ่มผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการแปรรูปอาหารทะเล และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น พัฒนาชุมชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ผู้หญิงมีบทบาทโดดเด่นในการจัดการกระบวนการผลิต ควบคุมคุณภาพ และจำหน่ายสินค้า ซึ่งสะท้อนบทบาทสำคัญของผู้หญิงต่อเศรษฐกิจครัวเรือน

- **นาข้าวในพื้นที่รอยต่อ**

พื้นที่ตอนในของตำบลมีการทำนาปี โดยปลูกข้าวทข.41 ใช้ระยะเวลาประมาณ 4-6 เดือน เริ่มปลูกช่วงกรกฎาคมถึงธันวาคม อย่างไรก็ตาม พื้นที่ดังกล่าวเผชิญปัญหาดินเค็ม น้ำกร่อย และการเป็นปลายน้ำของระบบชลประทาน ทำให้ในหน้าแล้งน้ำจืดไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าพื้นที่อื่น เกษตรกรบางส่วนจึงปรับเปลี่ยนพื้นที่ไปทำนาเกลือแทน แม้นาข้าวจะไม่ใช่อาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ แต่ยังคงมีบทบาทเป็นแหล่งอาหารและรายได้เสริมของบางครัวเรือน และเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์เกษตรกรรมที่ต้องบริหารจัดการควบคู่กับพื้นที่ชายฝั่ง

- **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: “ชมนก-ช้อนดอกเกลือ-ล่องเรือแถกเลน”**

จากความโดดเด่นด้านความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะการเป็นพื้นที่เครือข่ายนกอพยพภายใต้ East Asian-Australasian Flyway Partnership ตำบลปากทะเลได้พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การดูนกชายเลน การช้อนดอกเกลือ และการล่องเรือแถกเลนในป่าชายเลน กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงสร้างรายได้เสริม แต่ยังช่วยสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยเฉพาะในช่วงฤดูนกอพยพ (ตุลาคม-มีนาคม) ซึ่งเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลปากทะเลมีบทบาทในการให้ความรู้และเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับกิจกรรมชุมชน

สรุปการใช้ประโยชน์ทรัพยากร

1. **ประมงปรับตามฤดูกาล** ชาวบ้านมีความรู้เรื่องฤดูกาลไขและช่วงหากินของสัตว์น้ำ ปรับเปลี่ยนเครื่องมือและพื้นที่ทำประมงตามสภาพอากาศ
2. **นาเกลือพึ่งพาสภาพอากาศสูง** ฝนผิดฤดูกาลและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศมีผลโดยตรงต่อผลผลิต
3. **บ้านบางอินทร์พัฒนาเน้นเก็บหอย** โดยเฉพาะช่วงพฤษภาคม-สิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงรายได้สำคัญของครัวเรือน
4. **ผู้หญิงมีบทบาทสูง** ในการแปรรูปอาหารทะเล

4. ความเสี่ยงและความเปราะบาง

การวิเคราะห์ความเปราะบางจากกระบวนการจัดทำแผน LBSAP ตำบลปากทะเล อาศัยเครื่องมือวิเคราะห์ตารางความเปราะบางทั้งในระดับ “อาชีพ” และ “ทรัพยากร” ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างภัยคุกคามทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และกิจกรรมมนุษย์ กับความมั่นคงทางเศรษฐกิจและระบบนิเวศของพื้นที่

- **ด้านการประกอบอาชีพ** ผลการประเมินคะแนนความเปราะบางชี้ว่า **อาชีพประมงมีความเปราะบางสูงสุด (13 คะแนน)** เมื่อเทียบกับอาชีพอื่นในตำบลปากทะเล สะท้อนถึงการเผชิญภัยคุกคามหลายด้านพร้อมกัน และเป็นอาชีพที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศชายฝั่ง ภัยคุกคามหลักของอาชีพประมง ได้แก่
 1. **มรสุมและคลื่นลมแรง**
ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม พื้นที่ประสบปัญหาพายุเป็นประจำ ชาวประมงไม่สามารถออกเรือได้ ทำให้ขาดรายได้โดยตรง และบางปีคลื่นลมรุนแรงส่งผลให้บ้านเรือนเสียหาย
 2. **การกัดเซาะชายฝั่ง**
แนวชายฝั่งหมู่ที่ 2 ต่อเนื่องไปยังพื้นที่ใกล้เคียงมีปัญหาการกัดเซาะอย่างรุนแรง การสูญเสียพื้นที่ชายฝั่งส่งผลต่อจุดขึ้น-ลงเรือ และพื้นที่หากินใกล้ฝั่ง ทำให้ต้นทุนการทำประมงสูงขึ้น
 3. **เครื่องมือประมงผิดกฎหมายและเรือพาณิชย์**
ชาวบ้านสะท้อนปัญหาเรือรุนและเรือพาณิชย์ที่ลักลอบเข้ามาในเขตประมงพื้นบ้าน เครื่องมืออวนตาถี่และการลากอวนทำลายหน้าดินเลน ส่งผลให้หอยตัวเล็กถูกจับก่อนโต และทรัพยากรพื้นตัวไม่ทัน
 4. **น้ำเสียและน้ำจืดไหลลงทะเล**
น้ำเสียจากพื้นที่ตอนบน รวมถึงน้ำจืดที่ไหลลงทะเลในบางฤดูกาล ส่งผลให้หอยตายและสัตว์น้ำลดลง ชาวประมงบางช่วงต้องออกไปหากินไกลขึ้น เพิ่มต้นทุนและความเสี่ยง

สำหรับอาชีพอื่น ๆ **นาเกลือ** มีคะแนนความเปราะบางรองลงมา โดยปัจจัยเสี่ยงหลักคือ **ฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล** และ **การกัดเซาะชายฝั่ง** หากฝนตกในช่วงที่เกลือกำลังตกผลึก ผลผลิตจะเสียหายทันที อีกทั้งนาเกลือที่อยู่แนวหน้าชายฝั่งต้องลงทุนสูงในการขุดคันนาและปรับพื้นที่เพื่อป้องกันน้ำทะเลรุก **นาข้าว** เผชิญความเสี่ยงจาก **ภัยแล้งและดินเค็ม** เนื่องจากพื้นที่เป็นปลายน้ำของระบบชลประทาน ทำให้หน้าแล้งขาดแคลนน้ำจืด เมื่อมีน้ำทะเลหนุนหรือดินมีความเค็มสูง ข้าวจะชะงักการเจริญเติบโต ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าพื้นที่อื่น ภาพรวมสะท้อนว่าอาชีพที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติโดยตรงจะมีความเปราะบางสูงกว่ากลุ่มอาชีพรับจ้าง ซึ่งสามารถปรับตัวเปลี่ยนประเภทงานได้ตามสถานการณ์

- **ด้านทรัพยากร** การประเมินความเปราะบางในระดับทรัพยากรพบว่า
 1. **ป่าชายเลน** ได้รับผลกระทบรุนแรงจากมรสุมและการกัดเซาะชายฝั่ง โดยเฉพาะพื้นที่หมู่ที่ 2 ซึ่งเป็นแนวหน้าติดทะเล ป่าชายเลนถือเป็นปราการธรรมชาติ หากเสื่อมโทรมจะส่งผลเป็นลูกโซ่ต่อสัตว์น้ำและอาชีพประมง

2. **สัตว์น้ำ** ได้รับผลกระทบจากหลายปัจจัย ทั้งสภาพภูมิอากาศ น้ำเสีย และเครื่องมือประมงผิดกฎหมาย การลดลงของสัตว์น้ำสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ของชุมชน
3. **ทะเลชายฝั่ง** ได้รับผลกระทบหนักจากการเปลี่ยนแปลงแนวชายฝั่งและการกัดเซาะ ซึ่งเปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นที่หากินของสัตว์น้ำและจุดจอดเรือ

ภัยที่รุนแรงที่สุด: การกัดเซาะชายฝั่ง เมื่อวิเคราะห์คะแนนรวมตามประเภทภัย พบว่า การกัดเซาะชายฝั่งมีคะแนนสูงสุด (13 คะแนน) ถือเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบกว้างขวางที่สุด กระทบทั้งป่าชายเลน ทะเลชายฝั่ง ที่ดินทำกิน และอาชีพหลักของชุมชน การกัดเซาะไม่เพียงทำลายพื้นที่ทางกายภาพ แต่ยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรง ทั้งต้นทุนการป้องกันพื้นที่นาเกลือ การสูญเสียพื้นที่หาดเลนซึ่งเป็นแหล่งอาหารของนกและหอย และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานชายฝั่ง

5.การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ

กระบวนการจัดทำแผน LBSAP ตำบลปากทะเลสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรชายฝั่งไม่สามารถดำเนินการโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพัง หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ กลุ่มองค์กรในระดับกลุ่มชุมชน มีบทบาทสำคัญ ได้แก่

- **กลุ่มประมงพื้นบ้าน** ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพหลัก มีบทบาทในการกำหนดกติกาการใช้เครื่องมือประมง การเสนอปัญหาเรือพาณิชย์ และการร่วมกิจกรรมอนุรักษ์
- **กลุ่มรักษাপากทะเล** ทำหน้าที่ประสานงาน ทางสนับสุน และขับเคลื่อนกิจกรรมอนุรักษ์
- **กลุ่มผู้สูงอายุแปรรูปอาหารทะเล** มีบทบาทในกิจกรรมเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
- **อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)** ดูแลสุขภาพชุมชนและร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้
- **กลุ่มอนุรักษ์เฝ้าระวังเรือรูน** ทำหน้าที่ติดตามและเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมาย แม้ปัจจุบันการปฏิบัติหน้าที่จะลดลงจากข้อจำกัดหลายด้าน
- **สหกรณ์ออมทรัพย์วันละบาท** เป็นกลไกทางการเงินภายในชุมชนที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

หน่วยงานสนับสนุนหลักในพื้นที่

- **องค์การบริหารส่วนตำบลปากทะเล (อบต.)** ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการประสานงานและบริหารจัดการในระดับพื้นที่ มีบทบาทใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ทั้งในด้านการสนับสนุนกิจกรรม การจัดประชาคม การจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่น และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานระดับจังหวัดและส่วนกลาง ในเวทีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Venn Diagram) อบต.ถูกจัดอยู่ในกลุ่มหน่วยงานที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด

- **กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.)** มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกิจกรรมปลูกและฟื้นฟูป่าชายเลน รวมถึงการให้คำแนะนำด้านวิชาการและงบประมาณในการจัดการพื้นที่ชายฝั่ง
- **สมาคมอนุรักษ์นก** มีบทบาทด้านการติดตามประชากรนกและสนับสนุนการอนุรักษ์พื้นที่นาเกลือเพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกชายเลนอพยพ โดยเฉพาะในบริบทที่พื้นที่ป่าทะเลเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย East Asian-Australasian Flyway Partnership
- **มูลนิธิรักษ์ไทย** ทำงานส่งเสริมอาชีพและการอนุรักษ์ทรัพยากร ควบคู่กับการสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนชุมชน และการพัฒนาศักยภาพชุมชน
- **BIOFIN UNDP** ทำงานสนับสนุนการสร้างกลไกการเงินเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น พัฒนาชุมชน กศน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ ที่เข้ามาช่วยพัฒนาศักยภาพและถ่ายทอดองค์ความรู้

6. Gender

การวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการจัดทำแผน LBSAP ตำบลปากทะเล โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์บทบาทหญิง-ชาย สะท้อนให้เห็นว่า โครงสร้างเศรษฐกิจชายฝั่งของพื้นที่มีลักษณะ “แบ่งบทบาทตามวิถีชีวิต” แต่ขณะเดียวกันก็มีความยืดหยุ่น และพึ่งพาอาศัยกันอย่างใกล้ชิด ผู้ชายและผู้หญิงต่างมีบทบาทสำคัญในห่วงโซ่คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งแต่การเก็บเกี่ยว การแปรรูป จนถึงการจัดการและตัดสินใจในระดับชุมชน

บทบาทของผู้ชาย ผู้ชายในตำบลปากทะเลมีบทบาทหลักในกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงานและความเสี่ยงสูง โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง เช่น

- การออกเรือประมงพื้นบ้าน วางอวน วางลอบ วางกระป๋องจับปู
- การจับปูในป่าชายเลน ซึ่งต้องอาศัยความชำนาญในการสังเกตรูปและพฤติกรรมสัตว์
- การทำประมงตามฤดูกาล เช่น จับปลา กุ้ง ปู หมึก และซ็อนเคยเพื่อนำไปทำกะปิ
- การเสนอข้อเรียกร้องต่อหน่วยงานรัฐเกี่ยวกับปัญหาเครื่องมือประมงผิดกฎหมาย เรือร่น และการลักลอบเข้ามาในเขตประมงพื้นบ้าน

ในเวทีประชาคม ผู้ชายมักเป็นผู้สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น การกัดเซาะชายฝั่ง การปิดปากร่องเดินเรือ และการบังคับใช้กฎหมายประมง ซึ่งมีผลกระทบต่อความสามารถในการประกอบอาชีพ

บทบาทของผู้หญิง ในขณะเดียวกัน ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรกับรายได้ เช่น

- การเก็บหอยตามหาดเลน โดยเฉพาะในบ้านบางอินทร์พัฒนา ซึ่งช่วงเดือนพฤษภาคม-สิงหาคมเป็นช่วงที่มีการเก็บหอยสูงสุด
- การแกะหอยและแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น หอยหมัก หอยต้มปรุงรส น้ำพริกหอยเสียบ
- การทำกะปิจากเคย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา
- การทำนาเกลือในบางครัวเรือน
- การคัดแยกขยะและร่วมกิจกรรมธนาคารขยะของชุมชน

จากข้อมูลการประชุม พบว่าผู้หญิงเข้าร่วมเวทีประชาคมมากกว่าผู้ชาย และมีบทบาทในการเสนอความคิดเห็นด้านการจัดการทรัพยากร การดูแลสิ่งแวดล้อม และการพัฒนากลุ่มอาชีพแปรรูปอาหารทะเล เสียงของผู้หญิงจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางของชุมชนในหลายประเด็น

ข้อค้นพบสำคัญ

1. **ผู้หญิงมีบทบาททางเศรษฐกิจสูง**
แม้ผู้ชายจะเป็นผู้ทำประมงหลัก แต่รายได้สุทธิของครัวเรือนจำนวนมากขึ้นอยู่กับแปรรูปและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้หญิงเป็นผู้รับผิดชอบหลักในขั้นตอนนี้ ทำให้ผู้หญิงเป็นกลไกสำคัญของเศรษฐกิจครัวเรือน
2. **เสียงของผู้หญิงมีน้ำหนักในเวทีประชุม**
จากการเก็บข้อมูล พบว่าผู้หญิงเข้าร่วมประชุมมากกว่า และมีการแสดงความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในประเด็นสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ และการอนุรักษ์ทรัพยากร
3. **ผู้หญิงแบกรับผลกระทบทางรายได้โดยตรง**
เมื่อเกิดมรสุม ออกเรือไม่ได้ หรือเมื่อปริมาณหอยลดลง รายได้จากแปรรูปและการเก็บหอยจะลดลงทันที ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ผู้หญิงจึงเป็นกลุ่มที่ต้องปรับตัวสูง เช่น หันไปรับจ้าง หรือเพิ่มกิจกรรมแปรรูปเพื่อชดเชยรายได้

7. แนวทางแก้ไขปัญหา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านทรัพยากร อาชีพ ความเปราะบาง และมีมิติ Gender ของตำบลปากทะเล แนวทางเชิงยุทธศาสตร์ของแผน LBSAP จึงมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งในระดับทรัพยากร ระดับเศรษฐกิจ และระดับสังคม เพื่อให้การอนุรักษ์และการพัฒนาดำเนินควบคู่กันอย่างสมดุล

ประเด็นด้านทรัพยากร

- 1) **ฟื้นฟูป่าชายเลนเป็นลำดับแรก** จากการประเมินความเปราะบาง พบว่าป่าชายเลนมีคะแนนความเปราะบางสูงสุด (12 คะแนน) และการกัดเซาะชายฝั่งเป็นภัยคุกคามรุนแรงที่สุด (13 คะแนนรวม) ป่าชายเลนจึงเป็นทรัพยากรที่ต้องได้รับการฟื้นฟูและปกป้องเป็นลำดับแรก แนวทางดำเนินการ ได้แก่
 - ปกป้องและฟื้นฟูป่าชายเลนในพื้นที่เสื่อมโทรม โดยร่วมมือกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

- สนับสนุนการดูแลพื้นที่ที่ได้รับการยึดคืนจากบ่อกึ่งและนาเกลือบางส่วนกลับมาเป็นป่า
 - ใช้มาตรการชะลอคลื่น เช่น การปักไม้ไผ่หรือโครงสร้างที่ชุมชนเสนอ (เช่น การใช้เสาไฟฟ้าเก่า) ควบคู่กับแนวทางเชิงธรรมชาติ
- 2) **มาตรการควบคุมเรือร่นและเครื่องมือประมงผิดกฎหมาย** ปัญหาเรือร่นและเครื่องมือประมงผิดกฎหมายส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำและรายได้ประมงพื้นบ้าน แนวทางสำคัญ ได้แก่
- ประสานงานกับกรมประมงและหน่วยงานความมั่นคงเพื่อเพิ่มการตรวจตรา
 - สนับสนุนกลุ่มเฝ้าระวังชุมชนให้มีบทบาทต่อเนื่อง
 - กำหนดกติกาชุมชนและรณรงค์ไม่ให้เครื่องมือทำลายล้าง
- 3) **ระบบเฝ้าระวังน้ำเสีย** ข้อมูลจากบ้านบางอินทร์พัฒนาชี้ว่าการควบคุมน้ำเสียมีผลต่อการฟื้นตัวของหอยและสัตว์น้ำ ดังนั้นควรพัฒนาระบบติดตามคุณภาพน้ำ เช่น
- ประสานหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมในการตรวจวัดคุณภาพน้ำ
 - ส่งเสริมการจัดการขยะและธนาคารขยะเพื่อลดการไหลลงทะเล
- 4) **ผลักดัน “ป่าชายเลนเพื่อชุมชน”** การขึ้นทะเบียนพื้นที่เป็น “ป่าชายเลนเพื่อชุมชน” หรือพื้นที่บริหารจัดการโดยท้องถิ่น จะช่วยให้ชุมชนมีสิทธิและบทบาทชัดเจนในการดูแลทรัพยากร รวมถึงอาจเชื่อมโยงกับแนวคิดคาร์บอนเครดิตในอนาคต

8.แผนการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพระดับตำบล ปากทะเล

จากการประชุมพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น (LBSAP) ตำบลปากทะเล เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2569 ที่ประชุมได้ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ของพื้นที่ผ่านเครื่องมือ SWOT เพื่อให้เห็นภาพศักยภาพ ข้อจำกัด โอกาส และภัยคุกคามอย่างรอบด้าน ก่อนสังเคราะห์ไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ระยะ 10 ปีของตำบล

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<p>ตำบลปากทะเลมีทุนทางธรรมชาติที่โดดเด่นและหลากหลาย โดยเฉพาะ ระบบนิเวศชายฝั่งที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ ทั้งประมงพื้นบ้าน การเก็บหอย นาเกลือ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่มี ป่าชายเลน หาดเลน นาข้าว และนาเกลือ ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงกันเป็นห่วงโซ่ระบบนิเวศ ตั้งแต่แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำจนถึงแหล่งผลิตอาหาร</p> <p>มีการพบ หอยมากกว่า 20 ชนิด เช่น หอยแครง หอยเสียบ หอยขาว หอยตลับ และสัตว์เศรษฐกิจหลากหลายชนิด สะท้อนความสมบูรณ์ของระบบนิเวศชายฝั่ง นอกจากนี้</p>	<p>อาชีพของคนในพื้นที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้มีความเปราะบางต่อภัยธรรมชาติและความแปรปรวนของสภาพอากาศโดยตรง</p> <p>ปัญหาสำคัญคือ การกัดเซาะชายฝั่งอย่างรุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อพื้นที่นาเกลือ ที่ดินทำกิน และแนวป่าชายเลนหน้าแนวปะทะคลื่น อีกทั้ง งบประมาณท้องถิ่นมีจำกัด ทำให้การดำเนินโครงการฟื้นฟูขนาดใหญ่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากภายนอก</p>

<p>ตำบลปากทะเลยังเป็น แหล่งผลิตเกลือสำคัญของประเทศ ซึ่งเป็นทั้งฐานเศรษฐกิจและแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนที่มีคุณค่า</p> <p>มี เครือข่ายการทำงานด้านการอนุรักษ์ และมี ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลปากทะเล เป็นกลไกสำคัญในการสื่อสารคุณค่าทรัพยากรกับนักท่องเที่ยวและสาธารณชน</p> <p>มีต้นทุนทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การแลกเปลี่ยนและกระดานถักหอย ซึ่งสะท้อนการใช้ทรัพยากรอย่างรู้จังหวะธรรมชาติและสามารถต่อยอดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้</p>	<p>พื้นที่ยัง ขาดแผนจัดการความหลากหลายทางชีวภาพที่ชัดเจน ทำให้การทำงานด้านทรัพยากรกระจัดกระจาย ไม่เชื่อมโยงเป็นระบบ</p>
<p>โอกาส (Opportunities)</p> <p>ตำบลปากทะเลตั้งอยู่ในพื้นที่ที่จังหวัดเพชรบุรีกำหนดเป็น พื้นที่เป้าหมายการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่</p> <p>มีหน่วยงานและองค์กรที่พร้อมสนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟู รวมถึง นโยบายการขึ้นทะเบียนป่าชายเลนชุมชน ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการเพิ่มสิทธิการบริหารจัดการของชุมชน</p>	<p>อุปสรรค (Threats)</p> <p>ภัยคุกคามสำคัญที่ถูกหยิบยกในการประชุม ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> • การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ส่งผลให้มรสุมรุนแรงขึ้น • การสูญเสียพื้นที่ถิ่นอาศัย (Habitat loss) จากการกัดเซาะ • การรุกรานของ ปลาหมอคงดำ ซึ่งกระทบระบบนิเวศ • ปัญหา การกัดเซาะชายฝั่ง ที่ยังแก้ไขได้ไม่ยั่งยืน

วิสัยทัศน์ (Vision) ของตำบลปากทะเล

จากกระบวนการประชุมพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น (LBSAP) ตำบลปากทะเล ทั้งการประชุมครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2569 วิสัยทัศน์ของตำบลปากทะเลได้ถูกกำหนดขึ้นจากการระดมความคิดเห็นของทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มผู้หญิงและผู้ชายสะท้อน “ภาพอนาคต 10 ปี” ที่ต้องการเห็นร่วมกัน จากการสรุปความคิดเห็น พบว่า วิสัยทัศน์ของปากทะเลตั้งอยู่บนฐานความเข้าใจร่วมกันว่า ทรัพยากรธรรมชาติคือรากฐานของชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชน หากป่าชายเลนเสื่อมโทรม สัตว์น้ำลดลง หรือพื้นที่ชายฝั่งถูกกัดเซาะ ย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้ ความมั่นคงทางอาหาร และคุณภาพชีวิตของประชาชน

ทั้งกลุ่มผู้หญิงและกลุ่มผู้ชายต่างเห็นพ้องกันในประเด็นสำคัญ ได้แก่

- ป่าชายเลนต้องกลับมาสมบูรณ์ เป็นบ้านของสัตว์น้ำและนกอพยพหายาก
- ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง
- เศรษฐกิจของตำบลควรยกระดับจากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผลิตภัณฑ์จากเกลือ
- การบริหารจัดการต้องโปร่งใส มีผู้นำเข้มแข็ง และประชาชนมีส่วนร่วม

จากการสังเคราะห์ดังกล่าว จึงสรุปวิสัยทัศน์ของตำบลปากทะเลได้ว่า

“ตำบลปากทะเลเป็นพื้นที่นิเวศวิถีชายฝั่งที่ยั่งยืน พื้นดินป่าชายเลนและท้องทะเลให้สมบูรณ์ เป็นแหล่งอาศัยของนกอพยพหายากและแหล่งอาหารทะเลที่มั่นคง พัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ ควบคู่กับการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการที่เป็นธรรม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน”

โดยวิสัยทัศน์นี้สะท้อนความเชื่อมโยงของ 3 มิติหลัก ได้แก่

1. **Biodiversity** – การอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะป่าชายเลน หาดเลน นาเกลือ และระบบนิเวศชายฝั่ง
2. **Livelihood** – การสร้างความมั่นคงทางอาชีพจากฐานทรัพยากร เช่น ประมง นาเกลือ การแปรรูป และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. **Climate Resilience** – การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งด้วยแนวทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ตำบลปากทะเล

ที่ประชุมได้ร่วมกันสังเคราะห์แนวทางดำเนินงานเชิงปฏิบัติ โดยจัดทำ Action Plan ครอบคลุม 3 เป้าหมายหลัก ได้แก่

1. การอนุรักษ์และฟื้นฟู
2. การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
3. การมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล

เป้าหมายที่ 1 การอนุรักษ์และฟื้นฟู	กิจกรรม	วิธีการ	ผู้เกี่ยวข้อง	ระยะเวลา
ฟื้นฟูป่าชายเลนและเพิ่มความหลากหลายชนิดพันธุ์	☐ ฟื้นฟูป่าชายเลนเพิ่มเติมในพื้นที่เสื่อมโทรม ☐ คัดเลือกพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อเพิ่มความหลากหลายชนิดพันธุ์	☐ จัดตั้ง “คณะกรรมการป่าชุมชน” (ซึ่งได้จัดตั้งแล้ว) ☐ วางระเบียบป่าชุมชนและยื่นจดทะเบียน ☐ บูรณาการความร่วมมือกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และกรมป่าไม้	☐ กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน ☐ อบต.ปากทะเล ☐ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ☐ เยาวชนและโรงเรียนในพื้นที่	เริ่มดำเนินการภายในปีงบประมาณแรกของแผน และต่อเนื่องทุกปี
ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ	☐ สร้างบ้านปลา ช้างปลา ☐ ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ☐ จัดตั้งศูนย์เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ☐ ขุดร่องน้ำเพื่อให้น้ำไหลเวียน	☐ จัดตั้งกลุ่มประมงและกลุ่มอนุรักษ์เป็นแกนนำ ☐ กำหนด “เขตห้ามจับ” หรือโซนไข่แดง ในบางช่วงเวลา ☐ บูรณาการความร่วมมือกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และกรมป่าไม้	☐ กลุ่มประมงพื้นบ้าน ☐ ชุมชนหมู่บ้าน ☐ หน่วยงานด้านประมง	☐ โครงการบ้านปลาเป็นกิจกรรมเร่งด่วนปีแรก ☐ การกำหนดเขตอนุรักษ์ดำเนินการภายใน 1-2 ปีแรก
เป้าหมายที่ 2: การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน				
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	☐ พัฒนาหาดที่มีกระซ้าขาวเป็นจุดท่องเที่ยว	☐ อบรมการสื่อสารและการเล่าเรื่อง (Storytelling)	☐ ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ☐ กลุ่มผู้หญิงแปรรูป	☐ เริ่มพัฒนาพื้นที่นาร่องภายในปีแรก

	☐ สร้างเส้นทางศึกษาธรรมชาติ (Walk way) ☐ ส่งเสริมกิจกรรมพายเรือคายัค ☐ ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์	☐ อบรมการตลาดออนไลน์ ☐ พัฒนาสินค้าชุมชน ควบคู่การท่องเที่ยว	☐ กลุ่มไกด์ท้องถิ่น ☐ อบต.ปากทะเล	☐ พัฒนาแพ็คเกจท่องเที่ยวครบวงจร ภายใน 2-3 ปี
เพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน	☐ พัฒนาผลิตภัณฑ์จากเกลือ ☐ พัฒนาอาหารทะเลแปรรูป ☐ จัดทำสินค้ารางวัล เพื่อการอนุรักษ์	☐ รวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ☐ เชื่อมโยงรายได้ส่วนหนึ่งเข้าสู่กิจกรรมอนุรักษ์ ☐ เพิ่มช่องทางการตลาด	☐ กลุ่มผู้หญิง ☐ อบต. ☐ ภาคีเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน	☐ เริ่มอบรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายในปีแรก ☐ ขยายตลาดออนไลน์ภายในปีที่ 2
เป้าหมายที่ 3: การมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล				
สร้างกติกาชุมชนและธรรมนูญทรัพยากร เป้าหมาย ขึ้นทะเบียน “ป่าชายเลนเพื่อชุมชน”	☐ จัดประชาคมกำหนดกติกาการใช้ทรัพยากร ☐ จัดทำธรรมนูญระเบียบการใช้ ทรัพยากรชุมชน ☐ กำหนดบทบาท คณะกรรมการดูแลพื้นที่	☐ เปิดเวทีประชุมรับฟังความเห็น กับทุกกลุ่ม ทั้งชาย หญิง เยาวชน ☐ บันทึกข้อตกลงและประกาศใช้ในระดับหมู่บ้าน ☐ ประสาน ทช. เพื่อขอขึ้นทะเบียน ป่าชายเลนเพื่อชุมชน	☐ ผู้นำท้องถิ่น ☐ กลุ่มประมง ☐ กลุ่มผู้หญิง ☐ เยาวชน	ดำเนินการภายในปีแรกของแผน
เสริมสร้างศักยภาพและการเรียนรู้	☐ ขับเคลื่อนหลักสูตรท้องถิ่นด้านทรัพยากร ☐ อบรมเยาวชนเรื่องระบบนิเวศ ☐ สร้างผู้นำรุ่นใหม่ด้านสิ่งแวดล้อม	☐ บูรณาการเนื้อหาในโรงเรียน ☐ จัดกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อม ☐ เชื่อมโยงกับกลุ่มอนุรักษ์	☐ โรงเรียนในพื้นที่ ☐ กลุ่มอนุรักษ์ ☐ อบต.	☐ เริ่มพัฒนาหลักสูตรภายในปีแรก ☐ ดำเนินการต่อเนื่องทุกปี

ภาคผนวก

1 ภาพถ่ายกิจกรรม

ภาพการประชุมวันที่ 27 กันยายน 2568 การจัดประชุมกลุ่มในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม

ภาพการประชุมวันที่ 28 มกราคม 2569 การประชุมจัดทำวิสัยทัศน์ (Visioning Workshop)

ภาพการประชุมวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2569 การประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Planning)

